

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
 Demokratia ja vaalit

26.2.2025

EaT Elina Rissanen

Tarkastusvaliokunnalle
 rv@eduskunta.fi

Aihe: K 4/2025 vp Vaalirahoituksen valvonta europarlamenttivaaleissa 2024 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Asiantuntijaa pyydetään esittelemään hallituksen esityksen HE 190/2024 vp sisältämät muutosesitykset ehdokkaan vaalirahoituksesta annettuun lakiin ja puoluelakiin. Mitä vaikutuksia hallituksen esityksen muutoksilla on toteutuessaan tarkastusviraston työhön? Valiokunta pyytää myös asiantuntijan arvioita Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta K 4/2025vp.

Kiitän tarkastusvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja lausun siitä seuraavasti.

Muutosesitykset ehdokkaan vaalirahoituksesta annettuun lakiin ja puoluelakiin HE 190/2024 vp

Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta (vaalirahoituslaki)

1) Lainanantajien nimien julkistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa. Mikäli lainanantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina.

Lausuntokierroksen jälkeen esitykseen on tehty lisäys, jonka mukaan erikseen olisi ilmoitettava myös lainoja koskevat takaukset ja vierasvelkapantit.

2) Kampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus

Lain sanamuotoa selkeytettäisiin niin, että siitä kävisi selvästi ilmi, että vaalirahoitus voisi ylittää kampanjan kulut ja että kampanjan kulut ylittävään tuki tulisi ilmoittaa vaalirahoitusilmoituksessa. Jos kulut olisivat pienemmät kuin vaalirahoitus, yli jäävä summa voisi siirtyä ehdokkaan varoiksi tai jäädä tukiryhmälle tai muulle yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivalle yhteisölle.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
 00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

09 1606 7730
 +358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
 oikeusministerio.fi

Lausuntokierroksen jälkeen esitystä on tarkennettu siten, että jos ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisö ei ole oikeustoimikelpoinen yhteisö, siirtyy ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin. Näissä tilanteissa tulee ottaa huomioon myös mahdolliset erilaiset veroseuraamukset sekä Verohallinnon ohjeistukset. Ehdokkaan itsensä rahana saama vaaliavustus (esimerkiksi ehdokkaan omalle pankkitilille tai tilille, johon vain ehdokkaalla on käyttöoikeus) on lähtökohtaisesti hänelle veronalainen lahja. Kuten ennenkin on muistettava, että vaalirahoituslain mukainen ilmoitus valtiontalouden tarkastusvirastolle ei korvaa Verohallinnolle annettavia veroilmoituksia.

Puoluelaki

1) Puoluelain 8 §:n luettelo asioista, joita ei pidetä tukena

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä tukena, lisättäisiin luottamushenkilömaksut sekä Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset.

2) Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Muutoksella luotaisiin myös lainoille samanlainen läpinäkyvyys mitä tukien osalta on voimassa olevassa lainsäädännössä.

3) Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Esityksessä ehdotetaan, että myös otetuista lainoista tulisi tehdä ajantasainen ilmoitus valtiontalouden tarkastusvirastolle samalla tavoin kuin saadusta tuesta tehdään ajantasainen ilmoitus puoluelain 8 c §:n mukaisesti. Esityksen mukaisesti samalta lainanantajalta saatu vähintään 1500 euron laina kalenterivuodessa tulisi ilmoittaa, kuten myös suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Samoin lainan myöntäjä tulisi silloin ilmoittaa. Mikäli lainanantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina.

4) Valtionavustuksen siirtomahdollisuus

Puoluelain 9 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä nykyistä yksiselitteisemmin todettaisiin, että puolue voisi sopimuksin siirtää saamastaan valtionavustuksesta (puoluetuesta) osan avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen (Valtioneuvoston kanslian oikeusministeriölle 25.1.2019 tekemä aloite).

5) Tilinpäätösasiakirjoja koskevat muutostarpeet

- Kirjanpito- ja tilintarkastuslainsäädännön muutoksista johtuvien päivitystarpeiden tekemistä puoluelakiin.
- Selkeytettäisiin sääntelyä siltä osin kuin se koskee puolerekisteristä kesken tilikauden poistetun yhdistyksen velvollisuutta toimittaa tarkastusvirastolle tilinpäätösasiakirjoja.
- Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin (9 f §) tallennettaisiin myös otettuihin lainoihin liittyviin ilmoituksiin sisältyvät tiedot. Lausuntokierroksen jälkeen esitystä on tarkennettu siten, että 9 f §:ssä oleva viittaus 9 d §: 1 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi koko 9 d §:ään. Tämä lisäisi läpinäkyvyyttä lähiyhteisöksi ilmoitettujen tahojen resursseista ja toiminnasta. Ehdotettu muutos lisäisi puoluerahoituksen avoimuutta ja asettaisi erilaiset puoluepoliittiset toimijat tasavertaisempaan asemaan keskenään.

Vaikutukset tarkastusviraston työhön

Vaalirahoituslakiin ja puoluelakiin ehdotetut muutokset on valmisteltu yhteistyössä valtiontalouden tarkastusviraston kanssa. Hallituksen esitysluonnoksen muutokset toteutuessaan lisäävät vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan läpinäkyvyyttä.

Vaalirahoituslakiin ehdotettu muutos, jossa myös otetuista lainoista tehtäisiin ajantasainen ilmoitus parantaisi valtiontalouden tarkastusviraston valvontamahdollisuuksia läpinäkyvämmän rahoituksen esiintuomiseksi.

Ehdotettu muutos vaatisi teknisluonteisia muutoksia tietojärjestelmään, mutta sillä ei arvioida olevan itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia.

Lisäksi

Muita pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa olevia vaali- ja puoluerahoitusta koskevia kirjauksia varten on asetettu (23.11.2023) parlamentaarinen työryhmä kehittämään vaalien ja äänestämisen käytäntöjä <https://oikeusministerio.fi/en/project?tunnus=OM137:00/2023>

Arvio Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta K 4/2025 vp

Tarkastusviraston laatima kertomus on hyvin kattava ja informatiivinen. Hallituksen esityksessä 190/2024 on VTV:n esittämien uudistustarpeiden osalta huomioitu lainantajien nimien julkistaminen.